
Ács Margit

KONTÁROK IDEJE

Az egyik ház öreg, lerobbant, a másik most épül. Az öreg házban is új lakó van, nehezen kelt el, évekig üresen állt a tucatnyi örökös miatt. Úgy látszik, minél magányosabb egy öregember, annál több örököse van. Nem sok érdeklődő volt, de mindnek kedvét szegte, hogy nem lehetett az érdekelteket teljes létszámban összerelni. Pedig a környező táj szép – a falu semmi különös. A pesti nő olcsón vette meg, a faluban mégis bolondnak tartották, mert ezzel a házzal csak egy jó kezű, bütykölő férfiember mehetne valamire, persze Ceaușescu buldózere lenne a legjobb megoldás – szellemeskedtek az új tulajdonossal a helybeliek, inkább sajnálkozva, mint kárörömmel. Az épülő ház gazdája sem idevaló, pesti az is. A nő háza az utolsó a faluban, az új ház már az üdülőtelep céljára felparcellázott területen áll. Vagy tizenöt évvel korábban a bányató felé eső határt apró téglalapokra hasogatták a földhivatalban, és üdülőtelek gyanánt kiárúsították a nagyját. Hamar betelt a bányató környéke, puccos nyaralók is épültek itt, csak néhány elvadult, bozótos telek választotta el végül a falutól az üdülőtelepet. Aztán ezek is kelendőek lettek, de ezekre lakóházak épültek, nagy, fűthető, kocsibeállóval ellátott villaszerűségek, főleg a falubeliek felnőtt gyerekei költöztek ide. Az utolsó szabad telek a soron ezé a pesti emberé lett, ő viszont nyaralót épít, bár ahhoz képest túl nagyot. Ő maga is nagydarab, nyilván magához méretezte a házat is. Erős, izmos test, de nem fizikai munkán edződött, inkább kigyúrt. A szerszámok is kicsit furcsán állnak a kezében, de hihetetlen elszántsággal küszködik velük, mindent maga akar csinálni, a falazáshoz sem hívott kőművest. Olyan is lett. Talán nincs is párhuzamos él a felrakott téglák között, de ő azt mondja, ez nem számít, ettől még stabilak a falak, a vakolat meg majd mindent ápol és eltakar. Az alapozás viszont a legszigorúbb igénynek is megfelel, nevelték is a szomszédok: mi készül itt? Bunker? Olyan vastag betontömböket öntött ki, nem spórolt a cementtel, hogy arra tízemeletes ház is felépülhetne.

A nő sem ússza meg a környékeliek kíváncsiszkodása és tanácsai nélkül, bár az ő munkálkodása jobban rejtve van a szemek elől. Addig, amíg az utcai kerítés mellől ki nem vágta az egymásba gubancolódott, elvénült bokrokat, egyáltalán nem lehetett belátni hozzá, de a bokrokkal együtt a rozsdától málló vashálót is leszaggatta a kőlabazatról, így tulajdonképpen kerítés nélkül maradt, ami minden arra járót felbátorít, hogy gátlátalanul megnézzé magának, mit csinál a pesti nő az udvarán. Öreg bútorokat szed szét és ragaszt, szögel, csavaroz össze, áztat lenolajba, szilamonba, fest le lazúrral, olajfestékkel, kiszedi az afrikot beroskadt kanapék és fotelek rugózata fölülről, a rugókat spárgával újrakötözi, az afrikot szivaccsal pótolja, így jól párnáztok lesznek a kárpit-szövet alatt, amelyet aztán hozzászegez a vázhoz, közönséges szögekkel, kalapáccsal, nem azzal az ügyes szögbelövővel, amivel a kárpitosok dolgoznak. Máskor meg isten tudja, mire szolgáló bódékat, ólakat dönt ki, és vonszolja őket a tűzifák közé, az új járdához használt, kiszolgált zsaludeszkákkal együtt. Lukas esővízgyűjtő hordókat görget az udvar sarkában magasodó sítthalomhoz, a leggyakrabban pedig ás, méterről méterre ássa fel az udvart és a kertjét, szedi ki a földből a korhadt gyökereket és a ház lakatlansága ideje alatt ide bedobált műanyag flakonokat, festékesdobozokat, fél téglákat és

fél pár cipőket. A faluban meszelő-mázoló asszonyokhoz voltak szokva, a pesti nő pacsmagolása nem nagyon rítt ki, de a vakolás, lambériázás már igen, azt nem hagyták szó nélkül. Am történetesen e két dologban hasznos tanácsokat is kapott a kibicektől a sok haszontalan mellé.

Tapasztalta, hogy a tárgyak és a növények tulajdonképpen megmondják, mit kell velük csinálni, ezt csodálatosnak találta, hangoztatta is a szomszédsági konzultációk alkalmával. A helybeliek elnézően rámosolyogtak ilyenkor, végtére ha bolond is, teljesen ártalmatlan, és senki sem vetette fel, hogy a kertészek és az iparosok szakszerűbben fel tudnák világosítani a teendőkről, és még szakszerűbben el is tudnák végezni, amit kell, ennyire tapintatlan senki se volt. Egyébként is: ők maguk is folyton-folyvást kontárkodtak. Éppen azért voltak oly tájékozottak mindenben, mert amit lehetett, maguk bütyköltek meg. Az állatgondozó a villanyszereléshez értett, a villanyszerelő meg a szőlőhöz és a gyümölcsfák metszéséhez. A nő többnyire szutyongatásnak vette a jó tanácsait, pedig ők sorstársként osztották meg vele az iparosi folklórt, az innen-onnan elcsent tudást. Nemcsak bosszantotta a sok, kerítésen túlról érkező kritika (vagyis amit ő annak vett), hanem nyomasztotta is, mert többnyire nem fogadta meg a tanácsokat, és úgy gondolta, ez sértésszámba megy. Holott a kéretlen pártfogók nem sértődtek meg, csak még jobban szánták, hogy ennyi esze sincsen. Egy dolog volt csak, amellyel a szomszédság semmiképpen sem tudott kibékülni. A kert felásása. Az ésszerű megoldás az iszonyú munka helyett az lett volna, hogyha hozat néhány teherautónyi földet, és feltölti az egész telket. Úgyis alacsonyabb fekvésű volt a vele határos telkeknél, vízfolyás szempontjából is a feltöltés lett volna kívánatos. A nő a költségekre hivatkozott, de valójában nem akart szemétdombot tudni maga alatt. Nem akarta a növényeit lassan rohadó plasztikkannákra, intimbetétekre és ijesztő múltú fél pár cipőkre ültetni. – Lehet, hogy a kiásott cipők összepárosíthatók lettek volna, de minthogy mindig csak egyet talált belőlük, páratlannak tekintette őket. – Felmérte, hogy ily mérvű lelki finomságot a szomszédok soha nem értenének meg, hiszen a növényeknek eléggé mindegy, hogy mibe eresztik gyökereiket, csak föld legyen, ezért eszébe se jutott elárulni vad tisztogatósi hadművelete valódi okát. Ettől függetlenül persze a pénzt is sajnálta volna hozatot termőföldre költeni.

A nagydarab férfinak nyilvánvalóan nem okozott volna gondot, hogy megfizesse a szakmunkát, mert például többhetes külföldi nyaralások szakították meg az építkezést, és nem kölcsönzöből hozta ki a szerszámokat, hanem megvette, amire szüksége volt, méghozzá márkás kis barkácsgépeket, amelyeket a nő sajtó szívével irigyelt a lejáró fejű kalapácsa, kicsorbult hegyű kézi csavarhúzó, lötyögő harapófogója által meggyötört, véraláfutásos, felhorzsolts kezét nézegetve. Szomszédja permetezőmasinát is vett négy-öt növendék gyümölcsfájához, fűnyíróból a legjobbat, a környéken Zetorbébinek becézték. Addig fűnyírója csak egy távolabbi szomszédnak volt, egy régi szovjet porszívó motorjára építette rá, „Ez se tud többet, mint az enyém!” – mondta a Zetorbébire elégedetten, ácsorogva a pesti ember kerítésénél. Az nevetségesen felbosszankodott a beszóláson: „Miért, mit kéne még tudjon? Operaáriát énekelni?” – bökte oda, a szomszéd meg sunyi vidámsággal konstataulta, hogy a froclizással célt ért, és barátságosan dünnyögte: „Ennyi pénzért miért ne?”

A férfi tehát virtusból építette saját kezével a házat, üdülőt mi másért építene ekkora fáradtsággal. Ha valakinek fedél kell a feje fölé, persze hogy minden kinszenvedést elvállal – de hát neki lakása van Pesten vagy Budán, csak szórakozásból töri magát, bár elég furcsa, hogy valaki a betonkeverésben lelje örömét. A nő esetében, ugyan nem esett

szó róla, mindenki tudta, hogy rászorul arra a romos házra, s rá van utalva saját két kezére. De ahogy a férfit nem irigyelték, a nőt nem sajnálták. Az ő dolguk, hogy idejöttek, nem hívta őket senki. A kíváncsiskodásuk mögött nem volt semmiféle érzelem.

A férfinál is megálltak mindazok, akik a nőnél megálltak. Ejnye, mekkorát haladt egy hét alatt! Ne hagyja kint az ablakokat, lába kel seperc alatt, a múltkor itt néhány utcányira a már beépített ablakokat, ajtókat is kiszedték, suttu. Rézcsövet meg apránként hozzon csak ide, aznap, amikor beépíti a falba, mert azt akár elzárva is tarthatja, akkor is elviszik. Ilyeneket mondtak, meg hogy túl durva sódert hozatott, vagy hogy döglött lehet már a tavalyi cement, csak a járdához használja fel, nem lenne jó, ha a földembe kerülne. De nem hozták szóba, ami pedig a leginkább furkálta az oldalukat – ahogy a nőtől sem kérdeztek semmit a családjáról, holott ha valami, csakis a nő magánya érdekelte őket –: hogy miért építi a házat majdnem ablaktalanra. Az oldalfalon nem volt semmilyen nyílás, az udvar felé két apró ablak, az utcai fronton csak egy tömör faajtó, pedig onnan kapná a napot reggeltől estig a lakás. Lehetek bármily kotnyeések, mindentudók a szomszédok, pont ezt nem tették szóvá. Mindenki megérezte, hogy az ablakügy a pesti ember legintimebb és legkényesebb pontja.

Hogy a férfi valóban csak virtusból építi saját kezűleg a házat, abból is kiderült, hogy szerette elkunyerálni szomszédasszonya mechanikus fűnyíróját. Amikor végre a felásott földből kisarjadt a gyp, a nő előhozott egy ósrégi, tologató fűnyírót, amelyet egy távolabbi rokonnál tartott családi összejövetelen zsákmányolt egy szerszámokkamra (valaha budi) rozsdás vasai közül. A forgó henger kései olyan tompák voltak, hogy először nem is tudta, a vaspántok melyik szélét kell köszörülnie, erre is az arra járó mezőőr tanította meg, sőt, egy pohár borért reszelt is rajtuk valamennyit az öreg. Megkenve is szörnyen zörgött, s nekifeszülve rohángált vele fel-alá, mert csak megfelelő forgási sebességnél vágta el a fűszálakat. A nő legnagyobb megdöbbenésére a szomszéd néhány nap múlva azzal állt elő, hogy legközelebb kölcsönadja a Zetorbébit, de most nagyon szeretné elkérni azt a tologatót masinát, ha odaadná neki... Persze, mondta a nő, mi sem természetesebb, de az egy vacak, nagyon nehéz vele füvet nyírni. – Hát ez az – válaszolta a férfi, épp az tetszik neki, hogy ezzel meg kell küzdeni, ez kihajtja az emberből a szuszt, nem csak úgy szalad magától. És valóban, több órán át tologatta a nyikorgó szerkentyűt, s diadalmasan át-átintett a nőnek, akár egy boldog óvodás.

Rövidesen megszokták a két új háztulajdonost a faluban, a kerítéseik előtt elhaladók már kevesebb tanáccsal szolgáltak, inkább kérdezősködtek, főleg a nőtől. Milyen szert használ ehhez, ahhoz, hol vette, mennyibe került. Jóindulattal bámészkodtak, no de ilyet, nézzék csak, hogy egy ilyen bájos hölgy, egy ilyen szépasszony mikbe fog bele! És egész jól megcsinálja, egyedül, segítség nélkül! Hát ez igazán. A nő keresztüllátott rajtuk: nyavalyát szépasszony, arra akarnak kilyukadni, hogy miért egyedül. Miért nincs a portán férfiember. Így aztán meg sem állt a munkában, még annyira sem bocsátkozott beszélgetésbe, mint a záporozó jó tanácsok esetében, pedig már neki is jólesett volna társalogni, szusszanni egyet, na meg megtudni egyet-mást a helyi hírekből, hiszen napok teltek el úgy, hogy csak evéshez és iváshoz nyitotta ki a száját. Egyedül akart lenni, igen, de néha azért már sokallotta, amennyire sikerült. Ezt a házat például azért választotta, mert az utca utolsó telkén állt, s akkor annyira el akart húzódni az emberektől, hogy lenyűgözte az elhagyottsága. Persze, kora tavasszal, amikor először járt itt, még néptelen volt az üdülőtelep. Lett volna a falu központjában is eladó ház, alig drágább, mint ez, a barátnőjének, aki elkísérte ide, nehéz volt megmagyaráznia, miért dönt a rozzant

faluszéli ház mellett, amikor a másiknak még az állapota is jobb volt. Arra hivatkozott, hogy ott épp szemben kocsmá van, ez méltányolható szempont volt a barátnője számára is, pedig hajmeresztően tárgyilagos nőszemély, csakis a tényekre figyel, nincs kecmec, nemhiába orvos. Eredendően ilyen a természete, aztán erre szoktatta a kórház is. Szerencsére nem jutott tudomására, hogy a kocsmá tízkor bezár, és semmi sem szól a jobbik ház megvétele ellen. A nőt valójában az emberek jövése-menése taszította, akkor annyira el akart tűnni mindenki elől. Elég hamar, már első ideérkezése alkalmával belátta, hogy még ebből a szempontból is rosszul választott. Amíg az autóbusszállomástól kigyalogol a faluszélre, egy sereg emberrel találkozik, köszöntik, vagy csak megbámulják, ha a központban lakna, pár lépésnyire a megállótól, pillanatok alatt behúzhatná maga mögött a kaput.

Ennek a háznak az elhagyottságán kívül volt még egy vonzereje: az üveges verandája. Hogy miért fontos az üveges veranda valakinek, aki bújjik a szemek elől, pszichológusok számára kitűnő feladvány lehetne. A nő is mosolygott magán, amikor erre az ellentmondásra ráébredt. A látogatóinak azzal indokolta előszeretettel a furcsa kis építmény iránt, hogy itt úgy lehet kinn az ember, hogy közben benn van, s úgy van benn, mintha kinn lenne. Máskor meg azt adta elő, hogy imádja Csehov darabjait, és azokban gyöngéd, szomorú emberek efféle könnyed, beüvegezett terekben beszélgetnek egymással, persze nem ilyen aprócskában, amilyen az ő verandája, de valami mégis azoknak a hangulatára utal itt. Egy törékeny asztalkát és egy kopott nádfotellet fehérre mázolt, épp elérték az üvegalakikában, majd megkezdte növények odatelepítését is, bár gyanította, hogy a telet nem fogják kibírni, legfeljebb a muskátli, amit a legkevésbé kedvelt a virágok közül. A veranda lett elsőként kész a házból, használni ugyan semmire sem lehetett.

Az ő figyelmét sem kerülte el az épülő ház ablaktalansága. Teljesen értetlenül állt a jelenség előtt. Ami őt illeti, eleve viszonylag polgáriasult típusú házat keresett, holott az értelmiségiek vidéken inkább hagyományos parasztházakat vesznek, és valóban nagyrészt szebbek, ízlésesebbek és némileg olcsóbbak is emezeknél, de bármily gyönyörű a parasztház, kicsik az ablakai, és nem tudta elképzelni, hogy fényhiányos depresszióként hogyan vészelné át egy olyanban a telet, a sátortetős típusházaknak pedig legalább nagyok az ablakai. Lám, ez a jóember meg direkt kevés ablakkal építi házat. Fel sem merült benne, hogy szomszédja esetleg hozzá hasonlóan remetehajlamú lenne, sebzett, magába forduló lélek, mert gyermekét szorgalma és az önfelédet élvezet, ahogy párnázott izomzatú, nagy, sima testével kiterült újságot olvasni a fémvázás nyugágyba, nem mutatták valami bonyolult személyiségnek. A feleségét minden fizikai teherviseléssel megkímélte, de inkább csak úgy, mint az anyját kímélné, és nem mint az asszonyát. Kolléganőket lehetett sejteni a háttérben, akik között nagy pusztítást végez a felesége feltétlen tisztelete mellett. A nő utálta az ilyen férfiakat, mert ezek jó lelkiismeretük megóvása érdekében pedánsan vigyáznak arra, hogy ne vegyék emberszámba azt a nőt, aki lefekszik velük. Ha az csak egy kurva, akkor nem számít a dolog, akkor a nejüket nem érte sérelem. A férje nem ilyen volt, ő inkább a nejét nem vette emberszámba, igaz, saját magát sem, furcsa módon a nő mégis jobban utálkozott a képmutató jó férjektől, mint szenvedélyektől megtépázott, vesztébe rohanó egykori párjától, a rossz férjtől, akibe annyira, de annyira szerelmesnek lehetett lenni.

Egy polctartó fűrészelése közben morfondírozott mindezen, átsandítva a fehér bőrű, iksz-lábú asszonyra, akit a szomszéd úgy szokott említeni, hogy „a legkedvesebb feleségem”, és ilyenkor a ház felé int, mert az asszony többnyire az épületben tartózkodott, nem bírta a napsütést, csak kora reggel és estefelé kerül elő kertészkedni, az az ő re-

szortja. Egy év telt el a rendszerváltás óta, az emberek nem kérdeztek rá olyan fesztelesen egymás foglalkozására, mint azelőtt, bár a nő korábban sem kérdezősködött volna, tolakodásnak érezte az effélet, pedig nem volt különösebben gátlásos. Egyszerűen tisztább dolognak tartotta, ha beéri annyival, amennyit valaki önként elárul magáról, hiszen az sem kevés. Világos, hogy eszébe se jutott volna megkérdezni szomszédját a foglalkozásáról, a szomszéd azonban elmondta magától.

Egy párhuzamosan végzett fűnyírás alkalmával a két kert közös határán, a még hiányzó kerítés vonalánál találkoztak, és egy kisarjadt orgonahajtás fölött tanakodtak, hogy hagyják-e kibokrosodni, vagy esetleg árnyékolni fogja a paradicsomágyást, s jobb, ha máris megszabadulnak tőle. Ekkor egészen váratlanul, minden előzmény nélkül a férfi arról kezdett beszélni, hogy nem akármilyen nyugdíjas ám ő. Arról már volt szó közöttük, hogy nyugdíjasként építi magának ezt a nyaralót, így aztán van ideje az építkezésre, meg hát ki is tudja majd használni, akár ide is költözhet. Már akkor is volt egy jelentőségteljes célzása arra, hogy még messze nem érte el a nyugdíjkorhatárt, ami jócskán látszott is rajta, de a nő ezen nem akadt fenn, mert abban az időben rengeteg korengedményes nyugdíjas mászkált a világban, hiszen a vállalatok átszervezése, az intézmények megszűnése során sok munkatárstól így lehetett megszabadulni. Maguk a nyugdíjazottak szíves örömezt fogadták ezt a megoldást, hiszen koruk miatt már végzetes hátrányban lettek volna a munkaerőpiacon, így meg, bármily alacsony színvonalon is, de létbiztonságba kerültek. A nő sem bánná, ha közéjük tartozhatna, de az ő feje felett pillanatnyilag a munkanélküliség réme lebeg, mert hírek szerint a főiskolát, ahol tanít, beolvasztják az egyetembe az új tanévtől kezdve. Úgy látta, hogy a szomszédnak az átlagnál is kevesebb oka van siránkozásra, hiszen szemlélatomást jól elvan a jó levegőn, betont keverve vagy nyugágyban heverve, nem is szűkölködik, ezt igazán fel tudta mérni, hiszen neki minden doboz festék megvétele komoly gondot okozott, és a hulladékhasznosításban lélegzetelállító eredményeket tudott felmutatni. Nem akármilyen nyugdíjas, folytatta a férfi, mert őt az elhárítástól nyugdíjazták, amikor feloszlatták az ügyosztályukat. Legalábbis részben feloszlatták. Egyeseket megtartottak. Ő alezredesi rangban volt, lett volna még két éve, ugyanis a testületnél ötvenhat év a korhatár, valószínűleg ezredesként szerelt volna le, ha hagyják, de elküldték. Kirúgták. Volt egy jó állása, harmincöt évig csinálta, és tessék, sajnálták tőle azt a két évet, nyugdíjba küldték. A nő hallgatott, lázasan próbált harmincöt évet visszaszámolni az időben, hogy rájőjön, mikor lépett be a szomszéd a testületbe, de nem boldogult vele, és időnként bólintott egyet. Mindig csak egyet, mert ha kettőt bólint, az együttérzést, helybenhagyást jelent, a biccentés pedig csak azt, hogy érti, amit a másik beszél.

Tarkója és válla görcsösen megfeszült. Két év miatt van ennyire oda! – először csak ez jutott eszébe. Ennek az ügyosztálynak az alkalmazottaira egész életében úgy gondolt, mint gyerekkorában az angyalokra és az ördögökre, akiknek létezése homályba veszett, noha kétségtelenül voltak. Avósok, persze, vannak, de valahogy nem teljesen emberek, csak ember alakban fordulnak elő. A munkahelyi besúgókról tudta, hogy emberek, nem egyet személyesen is ismert, a főiskolán a tanárok között nyílt titok volt, hogy ki jelentget a minisztériumnak, ki a pártközpontnak, ki a dékánnak. A kollégák időnként emlegettek egy alacsony, ballondzsekis férfit, aki nagyobb ünnepek előtt vagy után vizitel a tanszékvezetőnél, a kollégák biztosra vették, hogy az illető az elhárítástól jön a hallgatók és oktatók hangulatáról érdeklődni. Alátámasztotta a vélekedést, hogy a titkárságról érkező hírek szerint a tanszékvezető bujdosott előle, és az nemkülönben, hogy a látogató mégis mindig rajta tudott ütni. Többször is hallotta, hogy már megint itt volt

vagy nemrég ment el a pasas, de látni nem látta, közvetlen tapasztalása az ügyosztály tagjainak testi létezéséről nem volt. Holott pontosan tudta, hogy behálózják az egész mindenséget, valahogy úgy, mint az angyalok Anatole France regényében, amelyet egyébként eléggé tetszés nélkül, csak sznobságból olvasott egyetemi évei alatt. Sőt, azt is gyanította, hogy mivel a főiskolán is és férje közgazdász baráti körében is vannak közismert „másként gondolkodók” – azokban az években ezt az idétlen fogalmat használták az ellenzéki közszereplőkre –, sőt, az ő orvosnő barátnője is nyakig benne volt mindenben, Monor, Lakitelek, egyebek, majdnem biztos, hogy ők maguk is célszemélyek voltak, a férje szinte biztos, hogy az. Ezt nyugtalanítóan érezte, de nem félelem rejtett e nyugtalanságban, hanem szemérmességét vagy még inkább önérzetét sértette a dolog, a lesekedés, a kurkászás. Mármint annak feltételezése, hogy tudtán kívül figyelik, önfeladt pillanatain rajtakapják. Első áldozó korában, amikor szenvedélyesen vallásos volt, annyira zavarta az Úr ráirányuló, állandó figyelme, amelyet ő is szüntelenül átélt, hogy végül fellázadt ellene. Még az Úrtól sem fogadta el, hogy az égből meglesse őt. Hát még mennyire irtózott a gondolatától is, hogy rosszhiszemű bunkók szeme tapad rá, füle hallgatja le telefonjait. Pedig akkoriban teljes harmóniában élt önmagával, mindent kész volt vállalni bárki előtt, minden szavát és gondolatát.

A szomszéd vallomását követő dermedtségében még valami félelemfélét is felfedezett magában a nő, ezt aztán végképp nem értette, hiszen ez az ember már kikerült a testületből, és neki akkor sem árthatna, ha aktív volna. Füttyülni kéne az egészre, eddig sem barátkozott vele, ha megnőnek a bokrok a kerthátáron, látnia se kell többé. Valóban nem félt korábban a politikai rendőrségtől, holott nem voltak kétségei, hogy az ő felnőttéletében már csak virtuálisnak mondható fenyegetés bármikor újra beváltható, de arra jutott, hogy ha a terror ideje jönne el, ő úgyse akarná teljesíteni, amit egy főiskolán elvárnának, s ráadásul a káderlapján a legszigorúbb kussolással sem javíthatna már. Így aztán nem törődött sem a besúgókkal, sem azokkal, akik netán valahol az „Égben” a káderlapját vezetik, azt gondolta, majd akkor fog félni, ha oka is lesz rá. És idővel el is felejtkezett róluk. Épp ezért nagyon zavarba hozta saját heves reakciója a szomszéd foglalkozására, de ebből igen kevés látszott meg az arcán. A férfi nagyobb becsapódásra számított, kicsit csalódott is volt, mert megszokta, hogy az emberek pánikba esnek, ha felfedi előttük a foglalkozását. Mindig mulattatta a riadalom és az igyekezet, hogy valamit kinyöggjenek válaszul, fölényéről és fontosságáról győződött meg ilyenkor. Nem hitte, hogy a nő buta vagy tájékozatlan, és nem fogja fel, mi az elhárítás, tudta, hogy ez egy főiskolai tanárnő, és annyi megütöközést azért tetten is ért a bejelentés után a nő arcán, hogy inkább a rendkívüli önuralom jelének minősítse az udvarias közönyt. Szokatlan egy civilnél ekkora fegyelem, ezt azért megjegyezte magának. Tudta ő, hogy nem helyes elárulnia a foglalkozását, a régi testületi beidegzettség is berzenkedett benne, és közvetlen gyakorlati okok is az elhallgatás mellett szóltak volna, hiszen ez a foglalkozás nem népszerű a társadalomban. (Effele szavakat szeretett használni: társadalom, lekövetése az eseménynek, kedvence a „célra orientált” volt.) Hiába tartotta maga is esztelenségnek, hogy lépten-nyomon kitalálja az igazságot, nem tudott ellenállni a késztetésnek, hiszen csak így mérhette fel újra, hogy ki is ő valójában. A társadalom nyilván azért utálja az elhárítást, mert a legtöbb embernek vaj van a fején. A férfi nem bánta, hogy utálják, de tulajdonképpen nem szeretett civil közegben lenni, a kollégái között érezte jól magát. Csak hogy a nyugdíjazása óta megritkultak a barátai. Szétszóródtak. Akik meg bent maradtak a testületnél, borzasztó nehezen fogadják el a meghívását. Néha már egész védtelennek érzi magát, nem egészen biztos, hogy adott esetben találna valakit, aki elsikálná a problémáját.

A nő megkeményedése a rebbenésnyi rövidzárlatot követően arról tudósította a férfit, hogy bizonyára a nagypofájúak valamelyik periferikus csoportjához tartozik, tehát ellenséges érzelmekre számíthat a részéről, az pedig, hogy annyira gyorsan összekapta magát, arra vallott, hogy elhárítós szempontból nem a legkönnyebb eset. Ez kissé imponált neki, de alapjában véve ellenséges érzelmek toltak fel benne. Ezek mindig azt hiszik – gondolta –, hogy az elhárításnál mindenki mindent tud róluk. Most ez is nyilván biztos benne, hogy ő már utánanézett az anyagának, megszerezte az információkat róla. Mintha olyan fontos lenne a szerencsétlen, hogy csak úgy utána lehetne nézni, csak fel kéne ütni egy nagykönyvet. Ezek el sem tudják képzelni, hogy mennyire nem számítanak. Hangyák, hemzsegő betűk semmire se jó papírokon. Most mind boldog, hogy célszemély volt, dossziéja van, ez most a pedigré, a rang, pedig mennyivel fontosabb munkaterületekből állt az ügyosztály. – A férfi szakterülete már jó ideje inkább előkészítés volt, nem operatív munka, neki nem sok személyes találkozása volt ezzel a bandával. Szerencsére – gondolta most is. – Az azonban jól jöhet, hogy a nő – ahogy feltételezte – abban a hitben van, hogy ő már minden infót megszerzett róla. Ilyen esetekben maguktól ki szokták fecsegni, amit érdemes róluk tudni. Ez egyszerű pszichológia – mérte végig az inas, barna nőalakot, élvezve a tökéletes hozzáértését. Igazában nem tetszett neki ez a nő, idegenkedett az értelmiségi emancipunciktól, de a bejelentése nyomán köztük keletkezett feszültség ott, az orgonahajtás fölött álldogálva jólesett neki, kéjesen járta át, mint a deci törköly, amelyet a fűnyírásához üzemanyagként szokott felhajtani.

Ebből se lesz románc – vette tréfára a nő az iménti megrettenését, és rángatta tovább a zörgő fűnyíróját. A férfi is dolgozott tovább, és neki is az járt a fejében, hogy nem lett volna rossz a késő őszi, kora tavaszi hosszú estéken, amikor a neje nem jön ki vele ide, a „birtokra”, a kölcsönös unaloműzés a magányos szomszédasszonnyal. A nővel úgy volt, hogy – miként mondani szokta – egynek sem áll ellen, ha úgy hozza a sors, ezért aztán számított rá, hogy a magányos szomszédasszony esetében is egyszer úgy fogja hozni. Ezt a lehetőséget most alighanem elpasszolta. Kezdetben meg sem akadt a szeme a nőn, csak akkor jött rá, hogy szabad préda lakik a szomszédban, amikor az ács, akit a gerendák feltételéhez el kellett hívnia, hiszen azzal semmiképpen sem boldogulhatott egyedül, majdnem leesett a tetőről, annyira kukkolta a kertben matató asszonyt. Az ács persze nemcsak a hevülete miatt forgott veszélyben, hanem a tetemes mennyiségű alkoholtól is, amelyből bátorságot kellett merítenie nehéz munkájához. A férfi rá is dörrent, majd nyomban egy gyengécske tréfával enyhítette a túl erőteljesre sikeredett munkaadói figyelmeztetést. Ezt az egyet ugyanis tapasztalta a nyugdíjaztatása óta: valami hibázik a modorában, mások másképpen szoktak értekezni hivatalnokokkal, iparosokkal, kereskedőkkel. A felesége ki is mondta, hogy az emberek durvaságnak veszik, ahogy beszél velük, és ezért nem sikerül elintéznie a dolgokat. Szakmai ártalom – vonogatta a vállát a tapintatos kritikára, de ettől kezdve, ha észlelte, hogy a delikvens megsértődött, tréfás megjegyzést küldött a durvaság után, a nemiség tárgyköréből merítve hozzá ötletet. Többnyire bevált. Az ács is jól fogadta az ugratást, viszonzta is: „Ne beszéljen, maga is szívesen megbúbólná a szomszéd tyúkját. A szomszéd tyúkjá? Vagy zöldje? Van ilyen film” – morfondírozott bódult tekintettel, nem sejtette, hogy a nő senkinek sem a tyúkjá, el sem tudta volna képzelni, hogy egy ilyen jó bőr – parlagon.

A nő később már sikerrel tudott utánaszámolni az éveknél. Ha a szomszéd harmincöt évet volt a testületnél, 1956-ban, a forradalom után kerülhetett oda. Szép baleset – gondolta a gyerekei szóhasználatával, és rögvest újabb számolgotásba bonyolódott,

hogyan tudná kiszorítani a maradék pénzből legalább egy drótkerítés árát, mert azon az oldalon, ahol a szomszéd telke van, a szokásrend szerint neki kell kerítést állítania, volt is régebben, a túloldali szomszéd szerint, de az öreg halála után eltűnt. A bokrok, a tuják gyönyörűen elfüggönyözik majd az udvart és a kertet, de mikor! Néhányat már elültetett, innen-onnan, még a faluból is kapott kis, elbitangolt hajtásokat, földlabdával adták, hiszen nyáron nemigen gyökereznének meg. Orvos barátjánál pedig, aki kiszállva a politikából, a mozgalmárszervezésből felszabadult, hatalmas energiáit egy borszönyi telek gondozásába ölte, elhullott magból kikelt, pár centis tujákat talált, s úgy néz ki, ezek is megmaradnak, pedig mindenki mondta, hogy ki kéne várnia az ültetéssel az őszt. Összel venni is fog néhány növényt, de akkorára nincs pénze, amekkorák takarnának is, pláne, hogy minimum száznyolcvan centiméteresnek kéne lenniük, ha a szomszéd megsemmisítése a cél. „Volt egy jó állásom, harmincöt évig, egy jó állás, örület” – mesélte el vasárnap az ebédnél a kilátogató gyerekeinek a nem mindennapi társalgást a mellette építkező szomszéddal. A gyerekei is rögtön kimentek megnézni, hol tart a jövődő élősövény a növekedésben, s azzal jöttek vissza, hogy bizony, egy drótkerítés nem ártana, egyelőre facölöpök is megteszik, majd körülnéznek az út melletti erdőben, két-három hétvégén össze lehet szedni a legszükségesebb mennyiséget, a fia barátja meg azt ajánlotta fel, hogy kihozza a dróthálót a tetőcsomagtartóján, hogy legalább a szállítás ne kerüljön pénzbe. A nő mosolygott a buzgalmon, korábban minden segítséget kérnie és kívánnia kellett.

Ám egyedül maradván megint elkeseredett, arra gondolt, hogy mekkora munkával szabadult meg a házban, a kertben más emberek szennyétől, a múlt utálatos maradványától, hogy tiszta körülmények között kezdhesse az új életszakaszt, talán az utolsót, és tessék, a tőszomszédságában virul és élvezkedik egy ávos, a legotrombább hulladék a múltból, most már az idők végezetéig. Elment a kedve a házától, el az úgynevezett új élettől. Lassanként a régi életére se gondolt szívesen, elment a kedve az emlékeitől is. A ház pátyolgatása, a sok fizikai munka közben mi máson jártatta volna az eszét, mint a múltján, ehhez aztán lökést adott a szomszéd foglalkozásán való rágódás is, és egyre gyakrabban arra kellett kilukadnia, hogy éktelen sok butaságot beszélt ő össze egész életében. A legtöbbet épp az úgynevezett hőskorban, amikor pedig majd szétduzzant az önelégültségtől.

Például mindig kiállt a renitens, eredetieskedő diákjaiért, díjazta a nonkonformista megnyilvánulásait, minden alkalmat megragadott, hogy az egyén szabadságáról, a szabad akarat nagyszerű adományáról, a saját út választásának morális kötelességéről és természetes jogáról elmélkedjen, ebben jelölve ki a lét emberi minőségének lényegét. Széplelkű, életidegen hülyeség. Sőt, rosszabb: végzetes hiba volt. Félrevezette legkedvesebb és minden bizonnyal legtehetségesebb tanítványait, azokat, akik eleve a társadalom pereme felé kezdtek sodródni, amikor finnyásan elutasították a hatalom diktálta normákat. Lovat adott alájuk. És ezek a tehetséges kis energiabombák átengedték a terepet a güzüknek, a punyigépeknek, a karrieristáknak, nem csak a régi, az új rendszerben is. Mert rendszerfüggetlen a lojalitás kizárólagos igénye a társadalomban, amint rövid idő alatt kiderült. Ez a civilizáció eredendően totalitásra törekszik: könnyen kezelhető, egy-egy középpontból irányítható operációs rendszereket hoz létre az élet valamennyi területén. Ahogy a háztartások is tele lettek gombnyomással működtethető szerkezetekkel. Ilyen körülmények között a kreativitás meglehetősen fölösleges tulajdonság, és külön teherterele, hogy a kreatív ember kilóg a rendszerekből, többnyire meg is zavarja működésüket, mert önkiteljesítésre vágyik. És ő erre nevelte a fiatalokat néhány éve. Most ezek a fiúk, lányok leértékelődtek, ironikus módon épp a szabadság:

a szabad verseny jegyében. Akinek közülük követni tudta sorsát, keservesen kutakodik álláslehetőség után, vagy elment az országból. Nem volt kellemes felismerés, ám az ásást – mert ásás közben szállták meg ezek a gondolatok – rendületlenül folytatta, hogy legalább azzal jusson valamire ebben a rossz, agyagos földben, ha már erkölcsi etalonként megbukott.

Máskor meg egy tanszéki értekezletet követő sörözés során elhangzott beszédfoszlányokon rágódott hazatérve, a megszokott szöszmötölés közben. Valaki felemlégette a ballondzseki látogatót, hogy vajon mi lett vele az új rendszerben, másvalaki meg azt mondta, feltehetőleg fél, lapít, ahogy mi féltünk tőle, mi lapítottunk akkoriban. A nő arra gondolt, hogy ő bizony nem félt. Kimondta, amit gondolt, és kész. Mi értelme lett volna az életnek, ha minden percében hazudik, elfojtja valódi érzelmeit és gondolatait? Kinek az életét élte volna, ha ezt teszi? Ez nagyon önérzetes pillanat volt, még az állát is leszegte hozzá, s akkor belenyilallott: hátha csak azért mondhatta ki a véleményét, mert nem volt bátorsága olyat gondolni, amit lehetetlen lett volna kimondania. Hátha gondolni se mert olyat?

A következő hetekben azonban más gondja támadt: megkapta az értesítést, hogy szeptembertől nem köt vele munkaszerződést az egyetem, amely átvette az addigi főiskola igazgatását, és kisebb létszámmal oldja meg a képzési feladatokat. Hirtelenében nem bánta, hogy még a szeptember, október is rendelkezésére áll a ház felújításához, és a telet már egy fűthető, berendezett, fürdőszobás házban kezdheti, a végkielégítésként kilátásba helyezett pénzösszeg meg kifejezetten jókor jön. De ettől eltekintve kétségbe volt esve. Magába zuhanva. Totál kiborulva. Rájött, hogy nem lett volna szabad vidékre költöznie. Ez is az az eset, amire azt szokták mondani: pedig jó ötletnek látszott. A férjével közös lakás, ahol a gyerekek felnőttek, nem tett ki akkora értéket, egyszerű, budai társasházi lakás volt, hogy miután a férje adósságait kifizette az árából, isten tudja, mekkora fenyegetéstől, esetleg börtöntől mentve meg ezzel, két rendes kis lakást vehessenek a maradékból. A férje nem lett volna alkalmas arra, hogy egy ilyen romhalmazt kiglancoljon, így hát neki jutott a viszonylag színvonalas fővárosi kis lakás, amit a nő elővigyázatosságból a gyerekekre íratott, hiszen az a szerencsétlen örült első percben eladná, ha szabadon rendelkezne felette. Egyelőre a kisebbik fiú is ott lakik, az egyetem miatt, ő aránylag ki tud jönni az apjával, legalább kicsit figyel rá. Ahhoz, hogy elhagyhassa, a nőnek biztonságba kellett helyeznie férjét, másként nem válás lett volna, ami végbement, hanem cserbenhagyásos gázolás. Így keveredett a faluszélre, de mert a főiskolára nem kellett mindennap bejárnia, egész jól el tudta képzelni itt az életét. Ám a főiskolának vége, ki tudja, milyen munkát tud majd elcsípni, a faluból nyolcra járni naponta valami új munkahelyre nagyon macerás lesz, arról nem beszélve, hogy alkalmi szerződésekért lótni-futni, amennyiben szellemi szabadfoglalkozásúként kell megélnie, a faluból lehetetlen lesz. A kommissiózás a szerkesztőségekben, könyvkiadóknál, művelődési intézményeknél, amire egyelőre gondolni sem mer, annyira taszítja. Úgy érezte magát, mint aki térdig süllyedt az iszapba, vagy mint amikor álmában nem tud elég gyorsan futni az ember. Még a képzeletét is lebéklyózta, hogy ebben a falusi házban mindentől messze van. A nyár javában tart, a legtöbb ember szabadságon, nem érdemes mozdulnia – gondolta –, egy-két tanár ismerősének mindazonáltal telefonált, hátha valahol még becsusszanhatna legalább óraadóként a jövő félévre. Mindegyikük megígérte, hogy utánanéző, de telefonszámot, ahol visszahívhatnák, nem tudott adni, a postáról intézte a telefonjait. Úgy döntött, hogy ebben a holt időszakban csak a házzal foglalkozik, aztán majd meglátja, mi lesz vele.

A férfi ugyanebben az időben infarktust kapott. Dögletes hőségben kiásott a kert végében egy hatalmas gödröt derítőnek, ki is betonozta – jó nagy hézagokkal, az arra járók szaktanácsai szerint, hogy ne nagyon kelljen hívni a szippantós kocsit –, s néhány hétig nem mutatkozott. A nő azt hitte, megint külföldre utaztak egy újabb nyaralásra. Aztán egy kissé révült arckifejezéssel került elő, és edzett vonásain félszeg mosoly derengett, amikor boldog-boldogtalannal és persze a szomszédnővel is tudatta, hogy nyekk, neki most már vége van. A nő őszintén szörnyülködött, mert a szomszéd halálát nem kívánta, beérte volna egy két méter magas tujasorral is a kertjeik között, ugyanakkor nem tudta egészen komolyan venni a szomszéd infarktusát. Mint a feleség elmondásából kiderült, nem volt nagy károsodás, utókezelésre se kellett beutaltatnia magát, bár ajánlották, de az orvosok könnyen beleegyeztek, hogy inkább ide, a kertjébe, nyaralójába jöjjön vissza.

Több mint egy hónapja tartott már a kánikula, a helybeliek csak a konyhakertre áldoztak vizet, arra is keveset, hiszen a paradicsom leérett már, a paprika is nemsokára szedhető, a répa és a káposzta kibírja egész kevéssel. A füvet minek locsolnák, ha megjön az eső, magától kizöldül újra, csak az utca felőli virágoskertekre hordták kannában a vizet, slaggal öntözni pazarlás lett volna. Az üdülőtelkek némelyikén viszont még forgó vízszórót is működtettek fél napokig, szép is maradt náluk a gype, bár sok üdülőben csak hét végén locsoltak, s megviseltebb volt a növényzet, mint a falusi portákon. A nő és szomszédjában a feleség minden este locsolt; féltették frissen ültetett növényeiket. A feleség a férjét is féltette a hőségtől, egy kis felüldülést akart neki biztosítani, hiszen a nedves föld néhány percig valóban húsnek volt érezhető. A nő igyekezett elkerülni az együttes locsolást, mert már sokkalta többet tudott a szomszéd szívének állapotáról, mint amekkora érdeklődés élt benne a téma iránt, ám a feleség valószínűleg éppen őhöz szabta, hogy mikor bújik elő a házból, mert ha a nő kívárta a sötétedést, akkor ő is, ha a nap ereje alig gyengült, útjának negyede még hátravolt az égbolton, akkor is megjelent agyonkrémezett fehér bőrével, nyilván nagyon meg kellett osztania aggodalmát valakivel, hiszen éppen erre a férje nem volt alkalmas. A nő beletörődött, hogy a locsolást nem úszhatja meg trécselés nélkül, hát néha ő is elmondta, ami épp a bögyében volt. Egyik nap ajtókat és ablakkereteket mázolt, fűrészbakra tette őket a kerti fák árnyékában, és izzadt testét meglepték a legyek és a rovarok. Légy, darázs, szúnyog, mind órá szállt – panaszkolta a szomszédasszonynak –, és nem tudta őket elkergetni, mert egyik kezében az ecset, másikban a festékesdoboz, mindkettő már hozzáragadva a gumikesztyűhöz, ha kapálódzik, kilöttyen a festék, és összekever mindent. Harmadik keze meg nincs, elnevette magát, vagy farka, mint a tehénnek vagy a lónak, tényleg, nem is jött rá eddig, hogy az állatok farka erre való. Persze, a bögyölyöktől így is borzalmasan sokat szenvedhetnek, meg az apró legyekről a pofájuk minden szegletében, ezek tulajdonképpen még a bögyölyöknél is borzalmasabbak, állandóan a szeme előtt kavarogtak, bele is repültek, a haja azért lett csupa olajfesték, mert az ember ilyenkor önkéntelenül odakap a kezével. A szomszédnő édelegve sopánkodott, nem is érti, hogyan volt képes a nő mindezt elviselni, és egész álló nap kint állni a hőségben, ő az árnyékos szobában is alig bírta ki aznap. A nő közben azon merengett, hogy miért annyira mások a falusi legyek, mint a városiak, és fejtegetni kezdte, hogy a városiakat könnyű elkergetni, rebbenékenyek, ha egy izmát megfeszíti az ember, már elpucolnak, elég, ha csak megfog egy újságot, hogy lecsapjon, huss, eltűnnek, a falusi legyek meg bambák, makacsak, épp csak felemelkednek, s ugyanoda szállnak vissza, és rátapadnak a bőrre. Talán azért ilyenek, mert állatokhoz vannak szokva. Az állatok meg nyilván a legyekhez

vannak hozzászokva. Ő a szemét megcélzó apró legyektől előbb-utóbb megőrülne, a tehén meg nem is pislant, amikor mászkálnak a szemgolyóján. Valószínűleg mert nedves és sós – állapította meg, és kicsit felderült a racionális magyarázattól. A feleség összerázkódott: Pffuj! – A nő kicsit meglepődött, nem gondolta, hogy a fehér bőrű szomszédasszonynak a lelke is ilyen éterien hófehér, bocsánatot kért az illetlen témáért, de magában arra jutott, hogy ez a pfuj egy ávósnétől azért túlzás.

A szomszédasszony testi-lelki érzékenysége elég erős kontrasztot alkotott férjeura robusztus alkatához. A kontrasztot fokozta, hogy egy-egy vasárnap kiöltözve, tüntetően misére indult a falu templomába, Szent Istvánkor úgy jelentette be, hova megy, hogy láthatóan nem bánta volna, ha csatlakozik hozzá. A nő nem tudta eldönteni, hogy a feleség régebben is hívő és templomjáró volt-e, vagy netán új keletű a vallási buzgalma, ezzel akarja leróni engesztelő áldozatát az új politikai érának férje kiléte miatt. A kérdés épp csak felötlött benne, mert a válasz nem érdekelte különösebben, pedig bármelyik válasz felel is meg a valóságnak, egy ember, a fehér bőrű asszony drámája rejlik benne. Más esetben fogékony volt a kapcsolatokban létrejövő csöndes drámai helyzetekre, ezért szerette Csehovot, de a szomszédai lelkében egyáltalán nem kívánt elmerülni.

A kánikula kellős közepén egy nagyokos meggyújtotta a konténer körül felhalmozódott, megszáradt ágakat, kazalnyi lekaszált gatz, odaöntögetett lenyírt füvet, tavalyi avart. A konténer is tele volt, az is égni kezdett. Magasra felcsaptak a lángok, a szárazság miatt meggyulladt a közeli, magasra nőtt akácfa is, villámgyorsan kúszott rajta fölfelé a tűz. Nyilvánvaló volt, hogy az akác koronájáról át fog terjedni a háza melletti gesztenyefára, onnan a kerítésen belüli öreg almafára, és kész, mert az már a háza fölé borul. Rémülten kapta elő a szerszámoskamrából a gumitömlőt, azt az odafutó férfiak – talán maguk a bűnösök – a tűzfészekhez közelebb ház kerti csapjára csavarozták, a nő udvarából meg vödörkben hordták a vizet a konténerhez. A két férfi az üdülőtelepről került elő, rengő pocakú nyugdíjasok voltak, hétköznapi lévén néptelen volt a környék, nem jött más segítség. Tűzoltóság két faluval arrébb, telefon csak a postán, félórányi járásra, hárman egyesült erővel épp hogy el tudták fojtani a tüzet, ha egyikük telefonálni ment volna, kettőnek aligha sikerül. Az akácfa üszkös csonkját, csúf mementóját a csúfos esetnek később kivágták, de a nőben örökre nyomot hagyott, ahogy a tikkadt csöndben, a felhőtlen nyári égen megjelenik a füst, és a tűz kitérít irtózatot a háza felé. A gyerekei szidták, miért nem telefonáltak a tűzoltóknak, miért kockáztatott ekkorát, nem tudták elképzelni azt a gyorsaságot, ahogy a baj lecsapott, a fővárosi eszközzel meg azt a helyzetet, hogy nincs a közelben telefon. Azonban származott valami haszna is a veszélyes kalandból. Megértette, hogy nagyobb baj is érheti az embert, mint hogy elveszíti az állását.

Az viszont ezek után még jobban kínozza, hogy a faluban a távolságok, a menetrendek és a telefonhiány foglya lett. Az időérzéke, amelyet a fővárosi élet alakított ki, a faluban teljesen használhatatlan volt. Öt-tíz percnyi várakozásokhoz volt szokva, kapált az idegességtől, ha húsz percet késett a busz, a helybeliek meg még azt is fapofával fogadták, hogy kimarad a járat, és még egy órát fog fejükre csorogni az eső vagy tűzni a nap. Az otthonról való elindulások is megviselték, mert valahogy mindig be kellett csukni még egy ablakot, elzárni a főcsapot, bevinni a szabad ég alól egy kint felejtett bútort, ami miatt pár perccel később indult a kelleténél, és szívdobogva loholta végig az utat, hogy le ne maradjon az egyetlen, alkalmas időben induló járatról. Ha a fővárosban nem sikerült elintéznie egy telefont, addig hívogatta a számot, amíg bejött. Itt aznapra lemondhatott a dologról, nem jöhetett vissza még egyszer a postára, ami egyébként is

kora délután bezárt. Amikor a faluba költözött, nem száműzetésnek fogta fel az ittlétet, de a civilizáció hiányosságai miatt végül olyasféle nélkülözést és kiszolgáltatottságot kellett eltűrnie, mintha kitoloncolták volna a normális életből. Csak abban reménykedett, hogy előbb-utóbb benne is kialakul majd a helybelieknél megfigyelt lassú tempó. „Vagyis hogy elbambulok” – foglalta össze magában hetykén, mintha még mindig bátor és fiatal volna.

A tűz után pár nappal újra füstszag csapta meg az orrát a konténer felől. Vasvillás férfiak állták körül a rendezetten égő, jókora máglyát, a környékeliek tehát rászánták magukat, hogy eltüntetik a veszélyt okozó szemetet. A nő fogta a villáját, talicskába hánnya a kert végében felgyűlt gally-, inda-, bogáncskupacot, és betársult az égetésbe. Nem az üdülőkből, a faluból valók voltak a férfiak, ámbár az egyik szinte naponta megfordul errefelé, a fiáék kertjét gondolja az üdülősoron. A másiknak meg horgászkalibája van a tónál, egész a parton, valamelyest idetartozó ő is, holott a falu másik végében lakik. Azt az irdatlanul savas, kénes bort itták, amit az itteniek állítanak elő, s amitől a nőnek tíz perc alatt ki szokott készülni a gyomra, de hát persze nem győzi dicsérni, amikor megköstoltatják vele. Ezúttal is elismerően emelte poharát, miután biztatták, hogy hozzon ki magának ő is, és koccintson velük, ha nem veti meg az ilyen háztáji pancsokat, a büszke borosgazda felé, aki nagyvonalúan ellátta az összeverődött kompániát a legjobb, a tavaly szüretelt borával. Rézsút szemben van a háza az övével, s rá is lehet látni a szőlősorokra a ház mögötti enyhén emelkedő halmon. A férfiak hümmögtek, hogy a múlt őszön túl korán volt a szüret, a tavalyelőtti év jobb volt, az elhúzódo vénasszonyok nyara jól tesz a bornak, ha elmarad, az megéreződik, hiába ügyeskedik a borász. Hogy tavaly e helyt jobb bort ittak, a társaság minden tagja elmondta más-más változatban, a nő csodálkozott is, hogy miért finnyásak ennyire, itt minden bor nagyjából ilyen. Aztán rájött, hogy a kritika nem a bor minőségének szól, csupán helyre akarják tenni a boros komát, ne legyen olyan nagyra ezzel a kis kínálással, ennyiért nem fognak hasra esni előtte. A nő leste a borosgazdát, megsértődik-e. Nem, változatlan kedéllyel öntögetett a poharakba, sőt, be is ment a háza tornácára egy újabb műanyag flakonért, amelyben oda volt készítve az utánpótlás. A nő azt gondolta, ő bezzeg nem itatná ezeket a hálátlan fafejeket, itt is hagyná őket, annyi biztos. Tényleg örület – futott át rajta –, milyen bambák az emberek ebben a faluban. S e pillanatban megvilágosodott előtte, hogy szó sincs erről. Egyrészt a borosgazda is tudja, hogy csak az illendő fanyalgás hangzott el az imént, nem komoly kritika, másrészt meg ha meg is bántódott volna, beláthatatlan következményekkel járna kimutatnia. Haragot tartani ilyesmi miatt ostobaság, tehát következne a kimagyarázkodás, és a gazda az idők végezetéig úgy éreznéné, hogy ezek a potyázók szívességet tesznek neki, amikor megisszák a borát. Tehát inkább rendkívüli kulturáltság rejlik az ittenieknek az ő városi szocializációjához képest szokatlan reakcióiban. Itt hosszú távra méretezik az emberi kapcsolatokat, nem kapkodhatnak, nem érzeleghetnek. Örült, hogy ezt végre megértette.

Az, amelyiknek a horgásztanyája van, a nő szomszédjának az állapotáról érdeklődött. A nő látta, hogy minden szem részegeződik, nyilván nem azért, mintha annyira érdekelné őket a pesti ember infarktusa, hanem mert őt akarják kiismerni, hogy mi van a kedélyes jó viszonyuk mögött. „Hát, majdnem feldobta a talpát a szerencsétlen.” Ez jó, ez a szerencsétlen – állapította meg magában felvidulva –, ha szegényt mondott volna, komcsinak könyvelték volna el, vagy buta úrinőnek. Isten tudja, miből érezte meg, hogy ezek a férfiak nem rokonszenveznek a komcsikkal, és az sem volt egészen nyilvánvaló,

hogy miért akar megfelelni az ízlésüknek. „Most már járnak hozzá látogatóba a kollégái” – tette hozzá, hogy mondjon is valamit. „A régi kollégái?” – kérdezte éllel a borosgazda, aki közel lakván, bizonyára a nőhöz hasonlóan értesült már a pesti ember kilétéről. Az a férfi, akiről addig csak az derült ki, hogy a kőbányából ment nyugdíjba, hirtelen kissé ingerülten közbeszólt: „Ugyan már, azt hiszed, van különbség a régi és az új kollégái között?” Dehogy – bizonygatta a borosgazda –, ő csak azt akarta tudni, hogy akik jönnek, aktívak-e még, vagy már azokat is menesztették, mert látja a kocsikat, szép dögök, az istenüket! A nő kifejezéstelen arccal és hanghordozással közölte, hogy szerinte aktívak. Nem tette hozzá, hogy mert nagyon csóválja előttük a farkát a szomszéd. Igyekezett ejteni a témát, mert tudta, hogy nem árt óvatosnak lennie. A falu egyik fele nyakig benne volt a régi rendszerben, káder vagy a káderek rokona, a másik fele meg olyan családokból áll, amelyekből málenkij robotra hurcolták a férfiakat, s csak minden negyedik tért haza. Akik hazatértek, azok többségét a forradalom után internálták, vagy börtönben ült, vagy kuksolt a padláson. Itt is volt olyan, akit évekig rejtegetett a család, ezt történetesen úgy, hogy egyik oldalról a párttitkár volt a szomszédjuk, másik oldalról a megyei ügyész szeretője. '90-ben, a választások idején volt is két vadászbaleset a tótól délre eső kiserdő környékén, később meg néhány pincét feltörtek, és szétverték a hordókat, elfolyatták a bort. A nőnek sikerült elsőre kifognia egy olyan villanszerelőt, aki a falu szocialista börtönökét megjárt feléből való volt, s aztán minden adódó szakmunka ügyében hozzá fordult ajánlásért, mert ezek ugyanúgy hálózatot alkottak, mint a tanácselnök pereputtya. Ügvelt, nehogy a másik oldalról hívjon valakit, mert tudta, hogy a villanszerelő és a barátai nagyon számon tartanak ezt a vétséget. E vasvillás kis csoportban láthatólag „Menyus-félék” veszik körül – Menyusnak hívták a villanszerelőt –, de egy egyedülálló nő jobban teszi – gondolta –, ha nem politizál egy olyan faluban, ahol vadászpuskák sülnék el, és szétverik a hordókat. Így hát nem pletykálgodott a szomszédban zajló vendégségekről, pedig ezek az ő figyelmét is nagyon felkeltették. Már-már megesett a szíve a tüsténkedő-vidámkodó házigazdán, mert a látogatók feszesek voltak, épp csak a zakót vetették le, a nejeiken túsarkú szandál harisnyával, kánikulában is, semmi bográcsozás, semmi grillezés, ezt a nő bánatosan hiányolta, mert imádta a kerti főzőskor terjengő illatokat. Abrosszal terített asztal körül ültek minden alkalommal. Az egész buli olyan, mintha kertvendéglőben lennének, s nagy kérdés – fontolgatta leselkedés közben –, hogy kizárólag nyársat nyelten képesek-e jól érezni magukat, vagy csak a vendéglátónak szól a távolságtartás. Az átszűrődő beszédből nem sokat hámozott ki. „Kéne egy lehallgató készülék, majd kölcsönkérek a szomszédban” – s ezen az ötleten most a vasvillára támaszkodva is elmosolyodott.

„Tisztára, mint a krampuszok, igaz-e?” – nevetgéltek egymáson körbenézve a férfiak. „Aztán tudja, hogy kié volt ez a maga háza?” – kérdezte meg a nőt a horgász. Nem tudja – válaszolta –, kismillió rokonnal találkozott, azokról se derült ki, kicsodák. „Egy smasszeré volt. Vácra járt be majdnem a haláláig, mert nyugdíj után is dolgozott. Akkor már csak az irodán, de korábban foglár volt.” A nő feljajdult, ne folytassák, hallani se bírja. Hogy ő egy smasszer házát vette meg, borzasztó! A menyusok elégedetten másról kezdtek beszélni. Vigyori képük árulta el a nőnek, hogy elérték, amit akartak: kiugratták a nyulat a bokorból. Fene a belükbe – bosszankodott is, meg mulatott is, hogy milyen ügyesen elbántak vele, hiszen aki ennyire irtózik egy smasszer árnyékától, aligha örül egy ávos szomszédnak. Fene a ravasz fajtájukba, szemét betyárok. Az ő fajtája, betyár fajta. Szó sincsen bambaságról. És a nő először, amióta a faluba költözött, otthonosan vett lélegzetet.

A hallgatag kőfejtő mesélni kezdte, hogy a smasszer tulajdonképpen elég nyomorult flótás volt. Még a háború előtt, friss diplomásként szorult ide a faluba, mert nem kapott állást. A visszafoglalt területekre nem akart elmenni, pedig ott volt elég szabad hely. Valahogy ügyetlen is lehetett, hiszen feleséget se szerzett soha. Akkor fanyalodott rá, hogy a börtönben vállaljon munkát, akkor még diplomásnak valót, a háború után fokozták le fegyőrnek. Inkább csak magának való agglegény volt, nem afféle kegyetlenkedő dúvad, amilyennek a smasszert gondolják. Sok apró állatot tartott, nyilván azok helyettesítették neki a családot.

A nő a ház eredeti gazdjának életrajzától még jobban elborzadt, mint a foglalkozásától, de épp ezért meg se nyikkant. Rossz ómennek találta saját kifosztott, magányos életében, hogy ilyen szomorú kísértetek körében lakik. Agglegény a kisállataival – kár volt megtudnia. „Jobb lett volna boldog emberek házába beköltözni” – szaladt ki a száján gyerekes őszinteséggel. A vasvillás férfiak akkorát nevettek ezen, mintha viccet mondott volna. A nő kissé riadtan nézte a dülöngve nevető társaságot – boldog emberek háza, óriási –, aztán ő is hirtelen komikusnak találta, amit mondott: „Ja igen – sietett javítani –, hiszen az a mennyország. Azzal meg még várhatok.”

„Mutatok én magának egy boldog embert, de nem hiszem, hogy meg tudná venni a házát” – intett a nyugdíjas kőfejtő egy közeledő autó felé. A nő ekkor értette csak meg, hogy miért nevettek a férfiak: nem a boldogság földi létét vonták kétségbe, hanem azt, hogy a boldogok házához hozzájuthatna egy magukfajta boldogtalan. Az autó elég sebesen haladt el mellettük, de a vezetője, egy vörhenyes fiatalember barátságosan felemelt tenyérrel üdvözölte a máglya mellett álló csoportot. „Ez egy boldog ember, lássa” – szegezte a nőre sűrű szemöldöke alól kikéklő szemét a bányász. „Szép autó” – mondta kitérően a nő. „Pont olyan, mint a többi szép autó – szólalt meg rosszkedvűen a horgász. – De aki benne ül, az tényleg szép kis alak.” – „Még nem is a gazdád, és máris szidod?” – kérdezte valaki. A horgász válasz helyett a vállára kanyarítja vasvilláját, fogja a kerékpárját, „Ehhez a kicsi parázshoz már nem kellünk ennyien, de azért ne hagyjátok itt, csókolom, majd tessék figyelni, hogy leöntik-e, amikor elmennek” – és elkarikázott a tó felé, a szép autó nyomában.

„Nem lesz a gazdája, ezt kár volt mondanod – szólalt meg szelíden a kék szemű bányász. – El fogják küldeni őt is.”

A nő megszeppenten álldogál, nem mer kérdezni semmit, de az idős férfi tekintettel van rá, tisztességgel magyarázza, hogy be fogják zárni a bányát, csak a kőőrlőt hagyják meg. Az egész miskulanciát bagóért vette meg az igazgatóból és az itt elfurikázó fiából álló betéti társaság. A kőőrlőnek, leválasztva a bányáról, magas ára lett volna, de a lepukkant gépállományú bányával összekapcsolva szinte ingyen elvihette a vásárló, aki, ugye, maga az eladó ebben az esetben. Egyébként éppen ő, az igazgató vett új gépeket a kőőrlőbe, és a bányauzem emiatt adósodott el egy-két éve. Mindenesetre azt gondolná az ember, hogy ha egy üzem tönkremegy, az igazgatónak kutya kötelessége volna a lehető legkedvezőbb árat kihozni belőle, hogy legalább a munkásai végkielégítését ki tudja fizetni. Itt nem csak végkielégítést nem adnak, a munkabérhátralékot sem rendezik. Még szerencse – tette hozzá –, hogy az ő nyugdíja már megvan. Annak, szegénynek – intett a horgász után – még tíz évet kéne valahogy kihúznia. Itt meg nem lesz munka, annyi biztos. A kőőrlőhöz alig kell ember.

„Te tehetsz róla – csattan fel váratlanul a savanyú bor gazdája. A kőfejtő szeme eltűnik szemöldöke bozontja mögött. – Te lehattél volna az igazgató, de te nem akartál iskolára menni, pedig még a párttagságod is megvolt.” – A nő rájön, hogy ezek a bányából ismerik egymást, a borász is ott dolgozhatott, ha ennyire bennfentes. „Akkor se

értettem, most se értem, mi volt veled. Nem igaz, hogy nehézfejű lettél volna az iskolához, az a vörös hólyag osztálytársam volt, én aztán tudom, hogy nem egy lúmen. A fia, a kis rókafi meg alig tudott leérettségizni, az egész falu úgy szurkolt neki, mintha valami földjait kéne megnyernie a tévében. Csak a svindlihez van eszük.” – „Hát igen – szóval meg az is, aki a fia kertjét gondozza a közelben –, furcsa idők voltak azok. Az apád még hadifogságban volt – Nem, akkor már meghalt, csak nem tudtuk – igazítja ki a kőfejtő –, te meg – folytatja a kertész – magas polcra is felkerülhettél volna, ha akarsz. Ha te lettél volna az igazgató, a te fiad furikázhatna BMW-vel, és te nem raknád utcára a gyerekkori barátaidat, mert nem tudnád megtenni.”

A nő látja, hogy itt valami nagyon nagy hiba történt. A savanyú bor gazdája sietősen túrja szét a maradék tüzet, és hangosan, rendelkező tónusban dirigál: „Valaki hozzon egy vödör vizet a kis hölgy udvaráról!” Az összes férfi ügyködni kezd a tűz eloltása körül, csak a bányász marad a helyén, és a nő, aki pedig indulna, de a férfi egyenesen neki beszél, ránéz tágra nyitott s így még kékebb szemével. „Nem nekem való lett volna az. Ezerszer megmondtam. Én csak azt csinálom, amihez értek. A fiam így is, úgy is elment volna. Nem érdekelte a karrier, kint se hajtott arra, talán autója se lett, lám, ezt sem tudom. Semmi értelme nem lett volna olyasmibe belevágni, ami nem nekem való.” – A nő zavarában egészen bizalmasan válaszol: „Hát, látja, én meg semmihez sem értek, sem a kerthez, sem a festéshez, sem az asztalossághoz, aztán mégis itt bütykölök hónapok óta, még egy konyhaasztalt is összeütöttem.” – „Én nem – rázza a fejét a kőfejtő –, nem szeretem a kontárkodást. Pontosán a famunkákra vagyok a legkényesebb. Nem is hinné, miket tudok csinálni. Még múzeumba is elmenne. Majd egyszer, ha felénk jár, megmutatom magának. Na de ne lazáljak, hozok még vizet.”

Ahogy hallótávolon kívül kerül, a borosgazda korholni kezdi a kertészt: nem kellett volna az öreg fiát szóba hozni. „Nem tudom, hova tetted az eszedet, hiszen még a diszsidálását se tudta kiheverni, most meg, ugye...” – De akkor már jött visszafelé a bányász a vödörrel, nem fejezte be a mondatot.

A nőnek ettől kezdve mindig eszébe jutott a nyugdíjas „kőtörő”, ahogy magában elnevezte, ha összebarmolt valamit, egy újabb polcot, vagy kiékelte egy lötyögő széklábat. Nem vette lelkére a leckéztetésnek is felfogható elvi kinyilatkoztatást a kontárság elutasításáról, mert semmiféle alkotói tétje nem volt kopácsolásainak és maszatolásainak, csakis a használhatóság kényszerének tett eleget, bár ha nem volt túl fáradt, gyermeki örömet is érzett közben, mi tagadás. Gyakran ötlött fel benne a vasvillás kompánia más tagja is, hiába hessegette őket az emlékezetéből, mert épp elég volt a saját állálatalanságának tudatával együtt élnie, nemhogy szorongjon a horgász várható munkanélkülisége miatt is, vagy dühítse a szélnek eresztett kőbányások munkabérének visszatartása. Nyomasztotta a kék szemű bányász mögött ködlő súlyos gyász is. Sokszor látta maga előtt, ahogy a fia emlegetése után megütötten áll, mindig összehúzott szeme elkerekedik, és neki, az alig ismert pesti nőnek magyarázkodik hosszasan és elkalandozva az eredeti témától, pedig nyilvánvalóan idegen tőle a szószátyárság, sőt a beszéd is, hiszen a „rókafi” feltűnéséig a hangját se lehetett hallani. Egy szó kerengett benne, amikor a vasvillás férfiak eszébe jutottak: jóvátehetetlen. Nem kapcsolta semmihez, nem foglalta mondatba, nem kellett, mindent kifejezett ez a szó így csupaszon is, amit érzett és gondolt.

Eleinte úgy vélte, hogy a szemétegetéskor kissé beljebb került a faluba, a vasvillás férfiak bármelyikéhez fordulhatna kéréssel, kérdéssel, ha rászorulna. Leginkább a kőtörőre gondolt így, hatott rá annak csöndes ereje. Még az is átfutott rajta, hogy ha fiatalabb volna, férfiként is számba jöhetne, sőt, ezt tovább szötte, hogy az igazi férfi

sosem lehet öreg, s már ő maga sem friss hús, előbb-utóbb abba kell hagynia, hogy ha férfit mond, harminc-nyegen éves daliát képzeljen maga elé. De amikor ezt így mérlegelte, heves elutasítás támadt benne: kell a nyavalyának egy ilyen nehéz természetű, búvalbélelt ember. Világosan átlátta, mennyire elfáradt, ereje végére jutott, nem tud részt venni egy másik életben. Ő maga sem számít támaszra, őrá se számítson senki. Sohase fog segítségért folyamodni a vasvillás kompánia egyik tagjához sem, mert nem tudná viszonzni, s itt a faluban nincs ingyen semmi, tehát bizonyára hiába is fordulna hozzájuk. Az étetésnél befogadták a társaságba, megkínálták borral, de csak hogy kiismerjék, és talán az ávósról is reméltek néhány pletykát. A nehéz élet göggyével néznek ezek a helybeliek minden idegenre, pláne egy értelmiségi nőre. Nem hatja meg őket, hogy majd' beleszakad a nehéz fizikai munkába, vergődik a rossz szerszámaival a férfitörőhöz méretezett feladatok elvégzése során, azt ők úgy tekintik, mintha felnőtt fejjel babázna. Most ezt játssza, jövőre majd mást fog játszani. Nem veszik komolyan.

És voltaképpen igazuk van – zárta le magában a vasvillások kiértékelését. – Az ő életében van valami menthetetlenül komolytalan. Már az is hülye dolog, hogy ennek a pusztuló falunak a szélére került összetakolt bútorok és barátságatlan vadidegenek közé, amikor olyan társadalmi közegehez tartozik, amelyik zöldövezeti villalakásokban, de rosszabb esetben is garázsos társasházakban lakik. Nem hibáztathatja mindenért a férje pszichózisát és költséges játékszenvedélyét, hiszen ez a kiváló úriember azért egy intézmény egyik vezetője most is, titkársága van. Folyton a lesüllyedés, a krach határán billeg ugyan, de valahogy mindig fennmarad. Ő pedig önként levetette magát a mélybe. De pontosabban lefesti a helyzetet, ha azt mondja: nagy múgonddal és minden ügyességét összeszedve lemászott a verembe. Rajta múlt, választhatott volna mást is. Kírtak például egy neki való pályázatot, az ő szakterületét érintette, eséllyel pályázhatott volna egy kutatás levezénylésére, titkárnő ugyan nem járt mellé, de asszisztenseket alkalmazhatott volna. Ám csak három évre szólt a szerződés, s ő nem merete feladni a biztos főiskolai állását ezért a rangos, de átmeneti megbízatásért. Kész röhej – gondolta –, most aztán igazán jól szórakozhat, aki lesi az égből, vagy vezeti a káderlapját. Biztos állás! Az is vicces, hogy ha kinyitja a tévét, és belpolitikai híreket mutatnak, a régi barátait látja nyilatkozni, szónokolni vagy csak kiszállni egy hivatali Mercedesből. A kormányoldalon is, meg az ellenzékben is. Ő meg oldószertől illatozva roskad le ezekhez az esti híradókhoz, mert annak a szagát nem lehet eltüntetni erős szappannal sem. Néha nekibuzdul, és eltervezi, hogy erőt vesz magán, és ír nekik, ezt már akkor is fontolgatta, amikor még biztosnak hitte az állását, csak jól jött volna az élete újraindításához egy másodállás kevés munkával, sok pénzzel, de mindig visszariasztotta, hogy a levél mások kezén át jutna el hozzájuk, ha eljutna egyáltalán. A legviccesebb eset az volt, amikor még a ház megvétele előtt a Nemzeti Színházban vett részt egy díszelőadáson. A szünetben a VIP-vendégeknek és neki is szólt a színház titkára, hogy előadás után menjenek fel a színpadra egy koccintásra a művészekkel. Ő akkor épp hajléktalan volt, mert a lakásukat el kellett hagynia, hogy a vevő kifizesse a vételár visszatartott részét is, a férjét ugyan beköltöztették már az új otthonába, de oda semmi szín alatt nem akart bekéredzkedni, a barátnője fogadta be arra az egy-két hétre, míg talál egy kis házat vidéken. Milyen kedvesen, poétikusan hangzott akkor ez a terv! Kis ház vidéken! A véletlen úgy hozta, hogy a színpadon a saját minisztere mellé keveredett, ott ácsorgott pezsgőspohárral a kezében, koccintott is vele, úgy rémlett, a miniszter meg is ismeri valamelyest, legalábbis felkeltette az érdeklődését úgy kirittentve, a pár éve Bécsben vásárolt alkalmi ruhájában. Bökdöste belül a kisördög, kezdjen rá: „Gondolná-e, miniszter úr, hogy egy originális magyar hajléktalant tisztelhet az ön előtt álló, jól öltözött

hölgy személyében?” stb. Csak egy hosszú távú kölcsönt kéne megkapnia, a miniszteriumnál szokott lenni ilyen kedvezmény, s a fővárosban is vehetne lakást. De hát nem mozdult a nyelve, a fényképmosoly kezdett rádermedni az arcára, ezért gyorsan elvett még egy pezsgőt, és gratulált az első színésznek, akibe belebotlott, aztán egy számára ismeretlen valaki zúdított rá szóáradatot, amiből egy hangot sem értett, de sugárzó mosollyal bólogatott hozzá, és döbbenten bámulta a rögtönzött fogadás elit közönségében csillogó-villogó önmagát, mintha álruhás szélhámos trükközését látná egy filmen. Pedig akkor még ápolt volt a keze, és nem szaglott az oldószerektől, de már semmi helye nem volt a társaságban.

Jól elintézte magát néhány hónap alatt – meredt az esőző képernyőre, az is egy rokon szekrényének a tetejéről vándorolt ide. Aztán eszébe jutott, hogy nemrégiben látott egy valódi hajléktalant a Belvárosban, a Deák tér felé nyíló kis téren. A kört alkotó padok közül kettőn volt berendezkedve, az egyik a szatyrait és a dobozait tartotta, a másikon szétteretett hálósák, annak közepén ült, mint egy fotelben, és újságot olvasott. Az öregasszony – mert ez női hajléktalan volt – szemlátomást jól érezte magát a napfényes időben, a pad alatt egy ételfoltos műanyag tálca és pohár mutatta, hogy már ebédelt is. Ja úgy, gondolta akkor, most a nappaliban sziesztázik, ami estére hálósobává alakul, a mellette lévő pad a gardrób és a kamra. Összkomfort. De már nem érezte magától elég távol ezt a nyomorultat. Nagyon is felfogta, hogy az ő helyzete és ezé ég és föld, de soha azelőtt nem hasonlította volna össze magát vele, és jeges rémület fogta el attól, hogy ebben az új életszakaszban az összehasonlítás lehetségessé vált. Így hát barátságosabban nézett körül a házban, kipillantott a verandán át a kertre, amely már egészen kertszerű lett – Meg lehet ezt szeretni! –, és arra az estére megbékélt mindennel.

A szomszéd néhány napra szalmaözvegy lett, legkedvesebb feleségét elvitte annak anyjához vagy testvéréhez, a nő nem nagyon figyelt oda, amikor az asszony ezt előre jelezte neki, kérve, hogy locsoláskor spricceljen át egy kicsit a rózsákra és a konyhakertre, mert a férjére ezt nem bízhatja, a kerttel nem akar foglalkozni. De hiszen folyton füvet nyír – lepődött meg a nő. – Füvet, füvet, de a gyümölcsfák és a virágok nem érdeklík – válaszolta ingerülten a feleség. – Mert kerülgethetem őket a fűnyíróval – bukkant föl mellettük hirtelen a férfi, talán észlelte, hogy a párbeszéd nem a szokott édelgő hangon zajlik.

A fehér bőrű asszony nem utálta a nőt, sőt, inkább örült neki, hogy nem cigányok kaparintották meg az öreg házat, és azt is méltányolta, hogy gőzerővel gondolja a korábban siralmas bozótost a szomszédjában. Olykor eltűnődött, hogy vajon jobb-e egy magányos nőnek, mint neki, aki szüntelenül szolgálatban van. Kicsit megnyugtatta, hogy nem jobb. Igaz, neki naponta rendszeren főznie kell, ez meg csak összecsap valamit, érzi a lecsó, a tojásrántotta, a paprikás krumpli szagát, mondta is már a férjének, hogy nem érti, hogyan lehet ennyi hagymás ételt enni, ennek a nőnek aztán nincsen epeköve, de ez azért nem akkora nagy könnyebbség, ha azt nézzük, hogy mindent egyedül kell intéznie a földhivatalban, az ügyvédnél, a polgármesteri irodában, egyedül küzd meg a szerelőkkel, ő hívja ki a szippantós kocsit. A cipekedést, hajladozást, a felújítási munkát nem is vette számításba, mert arra ő úgysem lenne képes a cukorbetegségével és gyenge alkatával. És már csak azért sem volt benne semmi ellenséges érzület, mert csápjával felfogta, hogy a férjét nem izgatja a félmeztelen, de izzadt és maszatos női test.

A szomszéd tehát egyedül bókászott a háza körül néhány napig, aztán egyszer csak megjelent irdatlan hosszú létrájával az ács, akivel együtt készítették a tetőt, valamit igazítani kellett rajta. Délelőtt érkezett, merev részegen. Ráadásul bármily hosszú volt

a létra, a tetőgerincet nem érte el, és hozzákötötték a szomszéd háztartási létráját is. Ezek nem komplettek – gondolta a nő –, ezt látni sem bírom – hajtogatta, de benuktan leste, mi lesz. A két férfi felállította az így már majdnem égig érő létrát, hogy nekítá-masszák a tetőnek, azaz végigfektessék rajta, csakhogy ketten se tudták megtartani, a létra erre dőlt, arra dőlt, ők meg rémülten futkostak vele, illetve utána, mint Stan és Pan a réges-régi filmben. Aztán mégiscsak ráfeküdt a létra a tetőre, és még össze sem törte a félig már felrakott cserepeket. Ezután a két férfi eltűnt, nyilván ittak a sikerre.

Rettenetesen meleg volt a délután. A nő egy öreg kredencet mázolt az udvaron, az egyetlen bútordarabot, amelyet megtartott a ház eredeti berendezéséből, mert kedves, naiv faragások díszítették. A szomszéd a feleslegessé vált zsaludeszkákat nézegette, szortírozta, hordta halomba a nő udvarával határos oldalra. Amikor először átszólt, a nő látta, hogy már legalább olyan mólés, mint az ács volt délelőtt. Álltak a napon, a még csak tervezett kerítést létezőnek tekintve, ki-ki a maga oldalán, beszélgettek. Először a létrás jelenetről, szörnyülködve és nevetve, aztán meg, mint mindig, a szomszéd infarktusáról.

„Ez az egész infarktus a nyugdíj miatt történt” – panaszkolta a férfi ki tudja, hányadszor. A nap egyenest a feje búbjára tűz, a nő figyelmeztette is, hogy vegyen fel valami sapkát, jó, majd vesz, ígérgette, de odacövekelve egyre csak mondta a magáét, az ittas emberek feszes félterpeszében. – „Nem nekem való volt a nyugdíj ötvennégy éves koromra, pláne, hogy olyan jó állás volt, nem untam, mint sok ember már unja a munkát, én nem, én szeretek dolgozni. Miért pont minket kellett feloszlatni, miért, a többi maradhat, csak én nem? Nem lehet ezt érteni. És hát ezek is, mik voltak az átkosban. Ez az új miniszterelnök, a Boross is. Hát az se volt valami nagy ellenálló. Igazgató volt a vendéglátásban, nem? Jól van, elismerem, én a Szuban is elvégeztem egy iskolát, és odajártam továbbképzésre. De attól én még az országért dolgoztam. És sokan végeztek a Szuban ezek közül is.”

A nőt is teljes erővel bombázza a nap, de valahogy nem tud kiszállni a jelenetből. Századszor ismétli a nyilvánvaló érveket: összesen két évről van szó, miért fogja fel a szomszéd ezt ilyen tragikusan, amikor még a nyugdíja is meglehetősen. „Nézze csak – szánja rá magát a nő, hogy ezúttal, tekintettel a szomszéd részegségére, tovább megy ennél –, egy ilyen változásnál, ami most van, az olyan embereket, mint maga, fel szokták akasztani. Nem? Magát meg csak elküldték egy szép nyugdíjjal. Gondoljon bele!” – Csak a mondatok elhangzása után döbrent rá, hogy milyen igaza van. Előbb csak beszélt a levegőbe, de az akasztás szónál komolyra fordult a dolog. Felmerült benne a mikrofonok hangja a Hősök terén, a többször elhangzó névsor, a forradalom után kivégzettek névsora, ez az alak meg akkor állt be abba a jó állásába, s így tevőlegesen részt vett a megtorlásban. Teljesen abszurd, hogy ő meg itt lelkizik vele.

A férfi az ilyen egyenes beszédhez volt hozzászokva, szinte jól érezte magát attól, hogy a nő odavágta ezt a „fel is akaszthatták volna” szöveget. – „Elvileg igen – ismerte el. – De azért nem olyan egyszerű ez a dolog.” – Nem fejtegette, hogy miért nem, mert ahhoz túl sokat ivott, és esetleg olyat mond, amit nem kéne, de magában azért a főnökére gondolt, akit megtartottak, pedig semmi különbség nem volt köztük, sőt, magyarságtudat szempontjából, ami most hirtelen divatba jött, inkább erre, őfelé billenne a mérleg. A göré most mégis jó demokratának számít, belőle meg leprás ávóst csináltak. „Nagy szájuk van, de én tudom, kicsodák. Itt van például ez a Csurka” – kezdett a szomszéd újabb szónoklatba, mintha meg se hallotta volna, amit a nő mondott. A nő itt közbeszólt, hogy azt mindenki tudja, ki volt a Csurka, sőt, már ő maga is megírta az újságjá-

ban. A férfi ezt is elengedte a füle mellett: „Az ilyenek miért jár a pofája? Ez... ez...” – olyasmit akart mondani, hogy ez se különb nálam, de megtorpant, mert úgy hangzana, mintha az elhárítósokkal valami baj volna, s aki nem elhárító, az különb. Kis tőprengés után máshonnan folytatta: „Az olyanokat becsülöm csak, akik odatették magukat. Akiknek bemikrofonoztuk a lakását. Tudja, azt mi csináltuk. Vagy akinek bemostak a zsaruk egyet-kettőt. Ezek pofázzanak, rendben van. De a Csurka meg az ilyenek... Megmondom őszintén, ezeket nagyon nem bírom.”

A nagy tirádához képest igazán visszafogott volt a befejezés, nem bírja őket, ki hitte volna – somolygott a nő, és rájött, hogy bár alezredes volt a szomszéd, elég kisfiú lehetett: elektroműszerész. Annak se zseniális, feltehetőleg, mert nem sok technikai ügyességéről tett eddig tanúbizonyságot. Nem csak a görbe falak vallottak erről, kiderült, hogy egy vacak biciklit sem tud megszerelni, az övét például alig lehetett kimenteni a kezéből, amikor egyszer megkérte, hogy segítsen megszorítani a féket. Minden mozdulata darabos, és minden mondata is. Ennek fogalma sincs azokról a játszmákról, amelyekben ügynöki múlt és néhány begyűjtött pofon kártyalapokként szerepelnek, pedig az is keresztüllát rajtuk, aki egyszerűen csak jól olvas újságot – persze a legtöbb ember erre nem képes, mindent bevesz, amit a szájába rágnak, de ez az ipse még az átlag magyar állampolgárnál is gyengébb eresztés. Újra elképedhetett azon, amin évtizedek óta, ha a rendszer kulcsfiguráival került szemtől szembe: pártközponti fejeseikkel, kiskirálynak számító tanácselnökökkel például, hogy ezek mennyire kisszerűek. Az egyik jópofizott, a másik pöffeszkedett, az egyik viszonylag okos volt, a másik földhülye, de egy tulajdon-ságban megegyeztek: a végtelenségig közönségesnek, kis kaliberűnek bizonyultak a hatalmuk gyakorlása során. Tapasztalati tény lett a nő számára, amit egy Weöres-versben csak jópofa ötletként olvasott először: hogy az új világhatalom a házmesterek rendje. Kiderült, hogy a rendszer nem más, mint a házmesterek diktatúrája. Ő mindig a totális hatalom démonikus büntársaira készült föl, s átani figuráknak képzelte őket, hiszen ez a hatalom a fél világot leigázta, milliósámra irtotta ki az embereket – és aztán debilis vagy azzá kiképzett hivatalnokokat talált a koloniál íróasztalok mögött. Ahelyett, hogy örült volna a vártnál könnyebb ellenfélnek, mindig keserű csalódást érzett. Mert egyrészt hiába volt silány az ellenfél, az ügyeket éppúgy nem lehetett rajta keresztülvinni, mint ha ördögien zseniális lett volna, másrészt pedig a folytonos vereségben még azt is látnia kellett, hogy a rendszer e gyenge minőségű emberanyagának fogalma sincs, mert nincs annyi aktív agysejtje, hogy képes legyen felmérni: mit ér, akit és amit eltapos. Az ember, ha már ki van szolgáltatva, szeretné, ha legalább rangján kezelné, aki uralmat szerzett felette, vagyis rangbéliek közti harc lenne a harc. Bunkók kezére jutni: kétszeres megsemmisülés. Tehát nem lepődött meg olyan nagyon az alezredesként nyugdíjazott szomszéd korlátoltságán, hiszen kesergett efféle tapasztalatokon már eleget, de kicsit mégis felborzolta a kedélyét, és rászánta magát, hogy néhány barátját vág a sima agyába.

„Értem én, hogy nem a két évvel van baj – vágott bele a nő olyan hangon, hogy a szomszéd még zsibbadt állapotában is felfigyelt a semmitmondó, féltréfás tónus megváltozására, és rögtön alulról felfelé kezdett nézni rá. – Csak azt nem értem, miért az újakat szidja a kitessékelése miatt. Azt gondolja, mi ki tudtuk volna csavarni a hatalmat a maguk kezéből, ha a maga, nem is tudom, hogy mondjam, főnökei? gazdá? nem passzolják azt le nekünk? Vagyis hát nekem ugyan nem, de hát az újaknak, maradjunk ennél az elnevezésnél, szóval az újaknak. Maga sokkal jobban tudja, mint én, hogy minden tényleges erő a maguk kezében összpontosult. Nekünk meg, igaza van, csak a szánk volt nagy, és kapóra jöttünk a tranzakciónál. Nem akarja észrevenni, hogy magát

a saját főnökei tették lapátra. Megszívták, de nem az a legjobb vicc, hogy ők meg demokraták lettek, hanem az, hogy most ők a tőkebefektetők, akik nélkül összedől állítólag az ország, és tapsikolva örülhetünk, hogy ha itt kamatoztatják a pénzüket, amit tőlünk privatizáltak el, s nem viszik külföldre. Ez az igazán jó vicc. Én megértem őket is, lássuk be, azért kapitalizmusban, vagy hogy is mondják most: piacgazdaságban kifizetődőbb tőkésnek lenni, mint a KGST-ben, ezt a rendszerváltozást okvetlenül meg kellett csinálni. Mi meg azt hittük, hogy mi váltjuk a rendszert. Legalább annyira megszívtuk, mint maga. Főleg én, de ezt most hagyjuk.” – „Kire mondja – kérdezte kissé ellenségesen a szomszéd –, hogy maguk is megszívták? Maga megszívta, ezt látom, de hát mindenütt ott nyüzsgő ez a sok előbújt patkány.” – A nő vett néhány lélegzetet, mert nem akarta a szomszédal megtárgyalni, hogy ki is minősíthető patkánynak, meg hogy a nyüzsgő patkányok többségének elő se kellett bújni, elől volt addig is, mert félt, hogy ordítani kezd. Végül vállvonogatva, könnyedén vetette oda: „De magát mégiscsak a saját főnökei áldozták be a partiba.”

A szomszédnak végre eljutott az értelméig a nő ismételt állítása, emésztetni kezdte. A nő meg a saját dolgán kezdett el töprengeni, már elhagyva harciasságát: „Persze, én is balek voltam – mondta. – Nem egyedül voltam az, ezért használtam az előbb többes számot, de jól van, beszéljünk csak rólam. Soha nem hittem volna, hogy az új rendszerben is a vesztesek közé fogok tartozni.” – A szomszéd kissé magához tért, még a részegségből is, és újjával a nőre mutatott: „Még magának is jobb dolga volt a szocializmusban, nem? Mind a ketten pofára estünk, ez az igazság. De engem még meg is szégyenítettek, és folyton megaláznak, minden tele van azzal, hogy így az ügyosztály, úgy az ügyosztály, mintha az egész rendszerben minden csak mimiattunk lett volna, mintha mi csináltuk volna az egészet.”

A nőt kínosan érintette, hogy hirtelen sorstársként szerepel az ávós szomszéd szónoklatában, ráadásul félő volt, hogy újabb infarktus éri a tűző napon, ha tovább dühöng, ezért nevetve félbeszakította a férfit: „Figyeljen ide. Mondtam már, hogy akár fel is akaszthattuk volna. Na, ez nem történt meg. Most magától akar belehalni a rendszer-váltásba? Ha így folytatja, belehal.”

A szomszéd kurtán felröhintett. Vigyorogva bólogatott egy sort. „Na, lássunk a dolgunk után” – és elment újabb deszkákért. A nő sziszegve konstatálta, hogy elszaladt az idő, nem fog kiérni a buszmegállóhoz, pedig ma este dolga lenne Pesten. „Odagurulok magával” – szólott vissza a szomszéd, megállt, és a kocsija felé intett. Ezt még soha nem ajánlotta fel, sőt, rezenéstelenül elhajtott mellette, amikor csomagokkal megrakodva caplatott az úton. A nő ösztönösen kapott az ajánlaton, de nyomban szabadkozott is, mert a másik ösztönös reakciója meg az volt, hogy nem akar ennek az embernek a lekötelezettje lenni. „Úgyis vennem kell valamit vacsorára” – vonogatta a vállát a férfi. – „Na de nem lesz baj? Elég rendesen ivott ma, azt hiszem.” – A szomszéd felhúzta a szemöldökét: „Azért annyi még maradt a tekintélyből, hogy egy zsarú összeszarja magát előttem.”

És többé nem beszélgettek egymással. Még a kert, a ház, a falu apró ügyeiről is kevesebbszer váltottak szót, mint a hőgutás nap előtt. Ha a nőhöz vendégek jöttek, vagy a gyerekek ebédelni, és húst sütöttek a kertben, vagy bogrács körül ültek össze, nem örült a szomszéd szöszmötölésének odaát, a francba, gondolta, hall mindent, de nem akarta a társaság kedvét szegni az idétlen, öreges lepisszegéssel.

A férfi, ha beérte kocsival, továbbra sem vette fel a nőt.

A nyarak így teltek, télen meg nem is látta a házaspárt a nő, nem jártak ki a faluba. Az első években biztosítási ügynökként élt meg, sőt, olyan szerződést kötött a biztosítóval, hogy helyi kirendeltségként intézhette az ügyeket, a házára táblát tett ki, a verandán fogadta az ügyfeleket, nem voltak sokan, mégis hozott annyit ez a vállalkozás, mint ha ügynökként házalt volna, és összehasonlíthatatlanul kényelmesebb volt. Ámbár folyton félt a betöréstől, hiszen egy átlagbűnöző nem tudja, hogy az ilyen irodákban nem tartanak készpénzt. A verandáról odalátott a még vakolatlan ház teraszára, amelyet télire fekete fóliával takart le a szomszéd. A fóliát téglákkal és deszkákkal fogatta le, s így meg se lehetett szokni a látványt, mert a szél folyton lebegtette a széleket. Mondták a szomszédnak, hogy nem ér el ezzel semmit, mert a csempe alatta is nedvesedik, megfagy és kienged, ha a víz rést talál rajta, mindenképpen meg fogja repeszteni, de makacsul odateregette ezt a komor csúfságot a nő orra elé, pedig késő ősztől kora tavaszig nagyon kietlen látványt nyújtottak fekete zászló nélkül is a falusi udvarok. Rendetlen zöldhulladék-kupacok, ágyásokban hagyott, rohadó virágok mindenfelé, az egész teret felszabdalgják a rozsdás kerítések csikjai és hálói, amelyek egymást metszve zűrzavaros geometriai rajzolatot adnak ki, ezekbe a halvány firkákba böknek bele a bokrok és a fák csupaságai, lelepleződik a fák göcsörtös, nyomorék törzse, a rossz metszések és a villámcsapások jóvátehetetlen kártevése a koronában; mindenfelé szemérmetlenül feltárja magát a hátsó udvar a tákolmányokkal, sufnik, bódék és ólak, kidobott hűtőgépek, törött szerszámok, rozsdatte vagy korhadt vagy förtelmes műanyagszínekben virító tárgyak áznak az örökös esőben, s ezen a klímán csak nagyon rövid ideig fedt mindezt a hó.

Az egyik évben kiszabadult a téglák és lécek alól a fólia egyik fele, csapkodott, lobogott a szélben, szélcsendben pedig lehetetlen formájú hurkákba gyűrődve feküdt el, s mivel ugyanebből az anyagból készülnek a hullazsákok is, ezért ezek a henger alakú gyűrődések igen kellemetlen asszociációkat keltettek a nőben. A kora tavaszi időszakban sem tűnt fel a szomszéd, a fólia ott lefegett a teraszon még akkor is, amikor kinyílt az aranyvessző, és piroslottak a rügyek a fákon. Egyszer csak valaki elújságolta, hogy a szomszédját elvitte a második infarktusa szilveszterkor. A nő először a fehér bőrű, ikszlábú, önállóan asszonyra gondolt, hogy most mi lesz vele. Kétségtelenül sajnálta őt. Nem tudta eldönteni, hogy mit érez a férfival kapcsolatban. Utálta, de meglepte, hogy tényleg meghalt. Annyit, de annyit humorizáltak az infarktusaival, meg hát amikor a fejéhez vágta, hogy ne akarjon magától belehalni a rendszerváltásba, akkor sem igazi halálra gondolt, csak szellemeskedett. Ez most zavarta, valahogy rápirított a sors ezzel a valódi halállal. De sajnálni nem tudta, mert az utálat nem múlt el. Végül már nem is a foglalkozása miatt nem bírta elviselni, hanem mert minden emberi lehetőség hiányzott belőle. Ezért kellett belehalnia az első szenvedésbe, ami rászakadt. Jobban járt volna a marhája, ha az élet a másik oldalra sodorja, nem a hatalomba – tűnődött a nő. – Akkor hozzászokott volna a megaláztatásokhoz, fel se vett volna egy ilyet, ami most kinyírta. Persze lehet, hogy akkor is csak egy bunkó maradt volna, s másba halt volna bele ugyanilyen ostobán.

A faluba bevezették a telefont, a nő egy lassú modemmel ugyan, de használni tudta az internetet. Így bukkant rá egy pályázatra, amely hasonló volt, mint amit néhány évvel azelőtt elmulasztott, ismét egy kutatás levezénylésére kerestek embert. Beadta az anyagát, de csak brahiból, eszébe se jutott, hogy megkaphatja a megbízatást. De megkapta. Nagyon sokat kellett dolgoznia, mert eleinte a biztosítóval kötött szerződését sem mondta fel; később rákényszerült, meg arra is, hogy a fővárosban szobát béreljen. Nagyon sokba került a szoba, de nem tehetett mást. A kutatás során jó viszonyba keve-

redett az egyik célintézménnyel, egy közművállalattal, s amikor elkészült a munkájával, és ismét megélhetés után kellett néznie, ott felkínálták neki egy állást. Boldogan elfogadná – mondta a meghallgatáson, ahol kiderült, hogy a munkaköréhez tartozik a külföldről érkező tárgyaló delegációk gardírozása is –, de vidéken lakik, kocsija nincs, és nem tud estére is Pesten maradni, mert abból meg elege lett, hogy a lakásbérlés évek óta elviszi szinte a teljes jövedelmét. – És ha hivatali autót biztosítanak számára, vagy esetleg szolgálati lakást?

A lakást választotta, az öreg ház a faluvégen az ő számára is nyaralóvá minősült át, és a gyerekei is annak kezdték használni. A kert ezért kissé visszavadult, bár közel sem annyira, mint a szomszéd özvegyé, aki csak egyszer egy évben, a parlagfűriadó előtt bérelt a faluban egy kaszást, a házzal nem is foglalkozott, nem fejezte be az építkezést. A nő kevés időt tudott a faluban tölteni, nagyon igyekezett megtartani a munkahelyét, s amikor ott volt, akkor is inkább csak eldőlt egy kerti széken, süttette fáradt arcát, vagy szemüvegesen, tollal a kézben papírokba mélyedt. Néha, amikor szemét pihentetve nézelődött, megállapodott a pillantása a girbegurba téglasorokon a már szépen felserdült bokrok fölött. Ilyenkor nosztalgiahoz hasonló, bosszantóan édes ízű szomorúság ömlött szét benne. Már szeretni tudta a szabadságról papoló tanárnőt és az elszántan fűrő-faragó elvált asszonyt is, akik e kertben váltak le róla, hogy tovább élhessen. Az is ott motoszkált a fejében, hogy a szomszéd ávós halála belejátszott egykori élete levedlésébe. Mít utáljon egy halotton? Márpedig a harag az énje szerves része volt, bizonyára őszintébben átélt része, mint a fennen lobogtatott szabadságvágy. Számára ez a közelében történt halál szájbarágós példázata az igaz, jogos harag országos elévülésének. Röstellte, hogy nem tud ellenállni egy mondatnak, holott maga is kissé szenvedőnek találta, mégis, legalább magában, ki kellett mondania: sajnos, összenőttünk ellenségeinkkel, egy kicsit velük halunk.

A két ház tehát tűrte a zöld burjánzásokat, az őszi rothadást, a jégkérges hótorlaszok harapását évről évre. Kiválnak a falu eleven házai közül, az egyik rejtélyes ablaktalansága komor kisugárzásával, a másik a hozzá ragasztott kis üvegalitka bámész együgyűségét viselve homlokán.

Babiczky Tibor

ÉJSZAKA

Egy padlásablak világít.
Fény fut a lombkoronáig.
A mozdulatlan ég alatt
hajladoznak a házfalak.

Mintha lapáttal hordanák
testem fölé az éjszakát.
Zuhog, robajlik. Eltemet.
Féltem tőle a lelkemet.